

Statenbrief

Datum

5 oktober 2021

Zaaknummer

2020-015907

Inlichtingen bij

Provincieloket

026 359 99 99

post@gelderland.nl

Blad

1 van 5

Onderwerp

Stand van zaken financiën Gelderse gemeenten richting begroting 2022

Ambitie en thema

- Ambitie 1 Samen voor Gelderland

Thema:

- Sterk bestuur / Interbestuurlijk toezicht

Portefeuillehouder

Jan Markink

Doel van deze brief

Gedeputeerde Staten verzoeken Provinciale Staten om:

- de inhoud van deze brief voor kennisgeving aan te nemen (informatieplicht)

1 Inhoud voorstel (beoogd resultaat/doel)

Doel van deze brief is het op hoofdlijnen informeren van uw Staten over de ontwikkeling van de financiële situatie van de Gelderse gemeenten naar aanleiding van onze beoordeling van de jaarrekeningen 2020. Dit doen wij middels de bijgevoegde Factsheet 'Financiën Gelderse gemeenten, jaarrekening 2020'.

In deze Statenbrief blikken wij verder vooruit naar het financieel toezicht op de gemeenten in 2022 op basis van de door de gemeenten vastgestelde Kader- of Perspectiefnota's. Daarnaast informeren wij u over recente algemene ontwikkelingen op het terrein van de gemeentefinanciën, welke van invloed zijn op de komende begroting(en) van de gemeenten.

2 Aanleiding

Op 9 maart 2021 hebben wij uw Staten geïnformeerd over de vorm van het financieel toezicht die in 2021 van toepassing is op de Gelderse gemeenten (PS2021-867). Hier hebben wij onze bevindingen naar aanleiding van de beoordeling van de gemeentelijke begrotingen 2021 met u gedeeld. Ook hebben wij u toen geïnformeerd over diverse financiële ontwikkelingen bij de gemeenten. In vervolg hierop informeren wij u over de actuele stand van zaken en blikken wij vooruit naar 2022.

3 Bestaand beleid c.q. kader

Gemeenschappelijk financieel toezichtkader 2020 (GTK)

Uitvoeringsprogramma IBT 2020-2023

4 Argumenten/afwegingen/risico's

Voortgang 2021

In december 2020 hebben wij de toezichtvorm voor de 51 Gelderse gemeenten voor 2021 vastgesteld. Twee gemeenten, Brummen en Westervoort, hebben wij om financiële redenen onder preventief (verscherpt) toezicht geplaatst. Met die gemeenten houden wij intensief contact. Beide gemeenten hebben in de eerste helft van 2021 een Financieel Herstelplan opgesteld. In deze plannen zijn maatregelen opgenomen die er voor zorgen dat de gemeente kan groeien naar een stabiele financiële positie. Dit is geen eenvoudige opgave. Gemeenten die het al lastig hebben, moeten niet alleen zorgen voor een sluitende begroting en een sluitend meerjarenperspectief. Maar binnen deze begroting moet ook jaarlijks ruimte overblijven om de gemeentelijke reserves aan te vullen tot een voldoende niveau.

De financiële consequenties van het Herstelplan maken bij beide gemeenten onderdeel uit van de door de gemeenteraad vastgestelde Perspectiefnota/Voorjaarsnota. Hiermee is een belangrijke eerste stap gezet en liggen de kaders richting herstel vast. In de komende meerjarenbegroting 2022-2025 zal de ingezette weg moeten worden gecontinueerd.

Eind 2020 hebben wij met meer gemeenten -raad of college- gesproken. Niet omdat er direct aanleiding was voor preventief toezicht, maar er was wel zorg over de financiën. Met de colleges van deze gemeenten is in de afgelopen periode opnieuw afgestemd. Positieve gesprekken, waarin van de kant van de gemeenten is aangegeven op welke wijze zij de weg richting een sluitende begroting 2022-2025 hebben vormgegeven.

Vooruitblik naar 2022

In de afgelopen maanden hebben wij ons een beeld gevormd van wat wij zouden kunnen verwachten bij de beoordeling van de begrotingen 2022-2025 en het toezicht over 2022. Dit hebben wij vooral gedaan op basis van de door de gemeenteraden vastgestelde jaarrekeningen 2020 en het perspectief richting de komende begroting in de vorm van Kadernota's, Perspectiefnota's of Voorjaarsnota's (hierna Perspectiefnota's). Daarnaast zijn er diverse ontwikkelingen in de financiële relatie tussen het Rijk en de gemeenten. Hierbij gaat het met name om de ontwikkelingen binnen het gemeentefonds, de herverdeling van dat fonds en de rijksmiddelen voor het Sociaal Domein, onderdeel jeugdzorg.

a. Jaarrekeningen 2020

In de Factsheet "Financiën Gelderse gemeenten, jaarrekeningen 2020" hebben wij de financiële ontwikkelingen weergegeven bij de gemeenten over 2020. Deze Factsheet gaat niet over individuele gemeenten, maar schetst het totaalbeeld voor Gelderland.

De meest opvallende zaken op een rij:

- De gemeenten hebben gezamenlijk een positief resultaat gerealiseerd van € 185 miljoen.
- Vooral hierdoor is er een vermogensgroei van € 165 miljoen.

- De twee belangrijkste oorzaken hiervan zijn de resultaten van de grondexploitatie en het stagneren van uitgaven/projecten als gevolg van de Covid-19-pandemie.
- Deze twee incidentele meevallers betekenen niet dat de zorg over de financiën van de gemeenten voor de komende jaren is weggenomen.
- De ontvangen Rijksbijdragen en provinciale subsidie voldoen veelal om de extra kosten en inkomstenderving als gevolg van de Covid-19-pandemie af te dekken.
- Er zijn onverminderd tekorten in het Sociaal Domein. Echter door het verhogen van de budgetten in de begroting, bovenop de rijksbijdragen en gedekt met bezuinigingen op andere terreinen, vallen de tekorten in de jaarrekening t.o.v. de begrote bedragen relatief mee.

De Factsheet laat deze ontwikkelingen zien en zet ze af tegen de afgelopen 4 jaar. Uit de eigen analyses van de gemeenten blijkt hoe lastig het is deze opvallende positieve ontwikkeling te duiden als het gaat om verwachtingen naar de toekomst. Bij sommige budgetten is helder dat de diverse maatregelen die zijn genomen om de Covid-19-pandemie beheersbaar te houden, hebben geleid tot een stop in het uitgavenpatroon. Maar in hoeverre er bijvoorbeeld bij de diverse zorgtaken sprake is van uitgestelde zorg, die in de komende periode moet worden ingehaald, is door gemeenten over het algemeen niet of niet volledig vast te stellen.

b. Perspectiefnota's 2022-2025

In de maanden mei/juni zijn door de meeste gemeenteraden de Perspectiefnota's behandeld en vastgesteld. Nota's die vaak met veel onzekerheden waren omgeven. De onzekerheden betreffen vooral de te verwachten ontwikkelingen in de Rijksbijdragen, die voor een groot deel afhankelijk zijn van de vorming van een nieuw Kabinet. En van de gesprekken van dit nieuwe Kabinet met de VNG. Gemeenten gaven vorm aan die onzekerheden door bijvoorbeeld het opnemen van verschillende scenario's, waarbij ook een slecht scenario met noodzakelijke ombuigingen en/of belastingverhogingen. Dit scenario kan voorlopig even terzijde worden gelegd. Begin juni is door het demissionaire kabinet een ruime extra bijdrage, ter grootte van € 1,3 miljard voor 2022 voor jeugdzorg toegezegd. Dit maakt het perspectief op het eerstvolgende begrotingsjaar ineens een stuk rooskleuriger.

Onze verwachting is dat het grootste deel van de gemeenten er in zal slagen in de meerjarenbegroting 2022-2025 in ieder geval het eerste jaar sluitend vast te stellen. Dit omdat in de septembercirculaire van het Gemeentefonds ook is opgenomen dat de uitname uit dit fonds i.v.m. opschaling van gemeenten (de opschalingskorting) in 2022 voor het derde achtereenvolgende jaar is bevroren. Het levert de gezamenlijke gemeenten € 270 miljoen op. Wellicht zullen er toch enkele gemeenten zijn, waarbij de extra bijdragen voor 2022 op dit moment nog onvoldoende zijn om de voorspelde tekorten voor 2022 en verder af te dekken. Het meerjarenperspectief is daarbij minstens zo belangrijk, maar deze is nog omgeven door veel onzekerheden.

c. Rijksbijdragen Sociaal Domein (jeugdzorg):

Zoals hiervoor genoemd is in juni een extra bedrag van € 1,3 miljard Rijksbijdrage voor jeugdzorg toegezegd aan de gemeenten. Het bedrag is één-op-één overgenomen uit de uitkomsten van de arbitrage tussen Rijk en VNG over de tekorten op de jeugdzorg. Een Commissie van wijzen heeft, op basis van rijksbijdragen en gemeentelijke lasten over 2019 de tekorten voor de gezamenlijke gemeenten bepaald. Het demissionaire kabinet wil zich nog niet conformeren aan de meerjarige bedragen die zijn vastgesteld.

Om te voorkomen dat, als gevolg van de onzekerheden na 2022, gemeenten extra zouden moeten bezuinigen wordt toegestaan dat ze voor deze jaren 75% van de uitkomsten van de arbitrage als (fictieve) inkomst ramen. Dit is in onderling overleg tussen de ministeries van Financiën en BZK, het IPO en de VNG afgesteld. De colleges van GS van de 12 provincies zullen bij de beoordeling van de meerjarenbegrotingen 2022-2025 deze posten als een reële inkomst aanmerken. Wij conformeren ons aan deze afspraak. Wel hebben wij de gemeenten meegegeven de fictieve post alleen te gebruiken voor het voorkomen van noodzakelijke extra bezuinigingen. Vanwege de onzekerheid over de definitieve extra bedragen, die ook gekoppeld zullen worden aan een hervormingsagenda, achten wij het onverstandig om deze meevaller te gebruiken om ingezette ombuigingstrajecten terug te draaien of uitgaven te dekken voor nieuwe beleidswensen.

Via de weg van het IPO blijven wij, samen met de VNG, richting het Rijk benadrukken dat gemeenten voor het goed uitvoeren van hun taken op dit moment onvoldoende Rijksmiddelen ontvangen.

d. Herverdeling Gemeentefonds

De herverdeling Gemeentefonds is op dit moment nog voorzien per 1 januari 2023. Inmiddels zijn op 3 momenten de herverdeeeffecten voor de individuele gemeenten gepresenteerd. Hierbij is er in absolute zin nog steeds een plus voor de gezamenlijke Gelderse gemeenten, maar deze wordt geleidelijk kleiner. Na advies van de Raad voor het openbaar bestuur en de consultatierondes van de VNG kan de definitieve verdeling worden bepaald. Met de meest actuele aantallen worden dan opnieuw de herverdeeeffecten voor de individuele gemeenten bepaald. Op basis van de laatste “stand” gaat de helft van de Gelderse gemeenten erop vooruit en de helft erop achteruit. Het is wel zo dat de 4 Gelderse 100.000+ gemeenten, conform het landelijke beeld, er samen fors op vooruit gaan. Hun voordeel bedraagt op dit moment ca. € 35 miljoen, terwijl de overige 47 gemeenten gezamenlijk € 15 miljoen inleveren. Wij blijven de ontwikkelingen in deze nauwlettend volgen.

Door de hiervoor geschetste ontwikkelingen gaan wij ervan uit dat het grootste deel van de gemeenten er in zal slagen de begroting 2022 sluitend vast te stellen. Uiteraard kijken wij nog steeds met grote zorg naar de financiële toekomst van de gemeenten.

Datum
5 oktober 2021

Zaaknummer
2020-015907

Blad
5 van 5

5 Financiële consequenties

Geen

6 Proces en evaluatie

- Meer informatie over de financiële positie van de Gelderse gemeenten vindt u op onze website <https://geldersefinancien.nl>. Naast de bijgevoegde Factsheet 'Financiën Gelderse gemeenten, jaarrekening 2020' vindt u ook informatie over diverse financiële indicatoren en de begrotingsbrieven die wij jaarlijks aan de Gelderse gemeenten versturen. De cijfers op deze website worden twee keer per jaar geactualiseerd.
- Eind december 2021 stellen wij de toezichtvormen vast voor Gelderse gemeenten in 2022. Wij informeren u hierover via een Statenbrief.
- In maart 2022 stellen wij een Factsheet met bevindingen uit de begrotingsbeoordeling en begrotingsanalyse op. Wij informeren u hierover via de mededelingenbrief en deze Factsheet wordt uiteraard ook gepubliceerd op bovengenoemde website.

Gedeputeerde Staten van Gelderland

John Berends - Commissaris van de Koning
Miriam Nienhuis – van Doremaele - Secretaris

Bijlagen:

- 1 Factsheet jaarrekeningen Gelderse gemeenten 2020